

Lorestan University

Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas

journal homepage: <http://www.gsma.lu.ac.ir>
Online ISSN: 2717-2325

Research Paper

Qualitative analysis of the consequences of socio-economic revitalization and empowerment of local communities through the sustainable development of tourism, case study: Touristic villages in Tarom County

Zahra Asdagi Sareskanrood¹, Hossein Farahani², Behrooz Mohammadi Yegane³, Mahdi Cheraghi⁴

1. Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran. Email: sehand.zhf@gmail.com.

2. Corresponding author, Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran. Email: hfarahani@znu.ac.ir

3. Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran. Email: behrozeyeghaneh@yahoo.com

4. Department of Geography, Faculty of Humanities, University of Zanjan, Zanjan, Iran. Email: mcheraghi@znu.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 05 October 2024;

Received in revised form: 07 January 2025;

Accepted: 05 February 2025

Available online: 01 February 2026

Keywords:

rural revitalization, economic revitalization, social revitalization, socio-economic empowerment, economic diversification, Zanjan province.

ABSTRACT

Objective: The present study focuses on revitalizing and empowering local communities through rural tourism, especially mountain and agriculture tourism to generate income for many rural communities in Tarom Township.

Method : In terms of purpose, the research is applied and has an interpretive and analytical nature, and in terms of method, it is in the category of qualitative researches. The current research was conducted with qualitative methodology and using different research techniques including content analysis, coding and classification on 18 interviews conducted based on purposeful sampling and using MAX-Q-D-A software to categorize opinions and extract concepts, design the tables and drawing diagrams has been done.

Results: Based on the findings of the research, the main concepts for explaining the effects of sustainable tourism in social and economic revitalization and empowerment of local communities in this research included 322 concepts and 97 classified codes. The concepts extracted in the two categories of economic revitalization and empowerment consisting of 8 subcategories (160 concepts in the form of 45 codes and subcodes) and social revitalization and empowerment including 14 subcategories (162 concepts in the form of 53 codes and subcodes) was classified as the most important effects and consequences of sustainable tourism in the revitalization and empowerment of local communities.

Conclusions: Regarding the high potential of rural area in Torom county, sustainable tourism development can be considered as an effective tool for revitalizing and socio-economic empowerment, longterm and sustainable development of local communities.

1. Introduction

Nowadays, the deterioration of many villages is a global issue. Considering the rising trend of

Cite this article: Asdagi Sareskanrood, Z., Farahani, H., Mohamadi Yegane, B, Cheraghi, M. (2026). Qualitative analysis of the consequences of socio-economic revitalization and empowerment of local communities through the sustainable development of tourism, case study: Touristic villages in Tarom County. *Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas*, 6 (24), 147-166. <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2042693.1027>

© Author(s) retain the copyright and full publishing rights.

Publisher: Lorestan University.

doi <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2042693.1027>

destruction and evacuation of villages and the decline of agriculture, sustainable tourism as a new strategy for revitalizing rural areas can play a very effective role in increasing the income and well-being of residents and increasing the quality of life. Therefore, revitalization and empowerment has become one of the main concepts of sustainable development. Rural development is to some extent a function of empowering villagers and empowerment is a key strategy for socio-economic revitalization and sustainable development of local communities and sustainable tourism is a new approach to realize it. In this context, rural tourism, especially in rural areas, can be considered as an opportunity to develop the natural and cultural resources of rural areas because it creates many economic benefits, improves the quality of life of the local community, and it can support some deprived and non-industrial areas. Mountain rural tourism is considered an excellent complement to the agricultural sector and prevention of rural and population decline.

Tarom Township in Zanjan province has very beautiful and rich geographical landscapes formed by its vast mountains. Apart from being an agricultural pole, the touristic villages of Tarom have a high capacity in developing sustainable tourism. Therefore, the present study, using the qualitative research method and with the aim of investigating the effects of sustainable tourism development on the revitalization and empowerment of local communities, tries to answer the question that what effect does the sustainable development of tourism have on the revitalization and empowerment of rural communities?

2. Methodology

The current research is exploratory, and applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method. The research method is a qualitative type of content analysis to discover, define and analyze the research topic. To use the qualitative method, the interview tool has been used. The interview technique and data collection method in the current research included semi-structured interviews using interview cards with open questions individually and taking notes of important points during the interview, as well as using theoretical literature related to the topic. In the direct interviews, the purposeful method and the snowball method were used to select samples. After coordination and agreement with the experts and interviews with the selected samples, it

continued until the theoretical saturation stage. In total, theoretical saturation was achieved after conducting 18 direct interviews. On average, the interview lasted between 75 and 120 minutes. In order to analyze the data obtained from the interviews using the content analysis method, the extracted codes were categorized during three stages of coding, including open coding, central coding, and selective coding, and components and categories were identified.

3. Results

In general, the concepts related to the role of tourism in revitalizing and empowering local communities from the perspective of the interviewees of the research, in social and economic dimensions, were compiled in 12 social subcategories (components) and 8 economic subcategories (components), which according to the central questions and propositions listed in the text of the interviews, the role of tourism in revitalization and social empowerment and the role of tourism in revitalization and economic empowerment were divided into two categories. The main concepts to explain the role of sustainable tourism in the revitalization and social and economic empowerment of local communities in this research included 322 concepts and 97 categorization codes. The role of tourism in revitalization and social empowerment has 53 codes with a frequency of 162, and the role of tourism in revitalization and economic empowerment has 45 codes with a frequency of 160 codes.

4. Discussion

The rural areas of Tarem city in Zanjan province, due to the potential of tourism in recent years, have witnessed the increasing expansion of businesses related to this industry, which has brought favorable and significant results in the economy of this region. Therefore, according to the high potential of tourism in this region, the strategy of revitalization and socio-economic empowerment of rural areas by relying on local capacities and especially sustainable tourism can be used as a comprehensive approach to face challenges such as unemployment, seasonal fluctuations and reduced production. Agriculture, climate change and the issue of drought, immigration, lack of facilities and welfare services and other environmental and human limitations should be taken into

consideration. Therefore, it is necessary to identify, analyze and present the consequences of sustainable tourism development from the perspective of revitalization and empowerment.

5. Conclusion

According to the results of the research, the findings from the interviews show that sustainable tourism can play an important role in the revitalization and social and economic empowerment of local communities. From a social point of view, sustainable tourism can act as an effective tool for revitalizing and empowering local communities. Promotion of local skills and capacities in activities related to tourism, increase of social capital, interaction and responsibility and place belonging, protection of cultural heritage are the most important consequences of sustainable development of tourism for revitalization and empowerment of rural areas. Sustainable tourism development can help to promote social justice and gender equality, strengthen social networks, stabilize the population, improve the quality of social life, develop educational capacities, strengthen cooperation and participation, improve access to basic services and improve health and social security. Planning, Development and the proper management of tourism by strengthening inter-sector links and empowering local communities, can help the socio-cultural revival of tourism destinations, and as a supplement to the agricultural sector, can prevent rural deterioration and population decline. From an economic point of view, tourism can be a powerful tool for revitalization.

Author Contributions

In the preparation and writing of this article, all authors have contributed equally and jointly. All stages of the research, from study design and data collection to analysis of results and final writing of the article, are the result of collaboration and collective agreement of all authors.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgments

This paper was extracted from the PhD thesis of the first author with the title "Revitalization and empowerment of local communities by developing sustainable tourism capacities in rural areas, case study: touristic villages of Gilvan-Dram-Tehm axis in Tarom" in Department of Geography , Faculty of Humanities , University of Zanjan, Zanjan, Iran.

Ethical Considerations

All authors affirm that this research was conducted in accordance with ethical standards, with no data fabrication, falsification, or plagiarism.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

دانشگاه لرستان

مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی

<http://www.gsma.lu.ac.ir>

شاپای الکترونیکی: ۲۳۲۵-۲۷۱۷

مقاله پژوهشی

تحلیل کیفی پیامدهای احیا و توانمندسازی اجتماعی - اقتصادی جوامع محلی از طریق گردشگری پایدار، مطالعه موردی: روستاهای گردشگری پذیر شهرستان طارم

زهرا اصدقی سراسکانرود^۱؛ حسین فراهانی^۲؛ بهروز محمدی یگانه^۳؛ مهدی چراغی^۴

۱. گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. رایانامه: sehband.zhf@gmail.com

۲. گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. رایانامه: farahani@znu.ac.ir and

۳. گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. رایانامه: behrozyeghaneh@yahoo.com

۴. گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. رایانامه: mcheraghi@znu.ac.ir

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت مقاله:

۱۴۰۳/۰۷/۱۴

تاریخ تجدیدنظر:

۱۴۰۳/۱۰/۱۸

پذیرش نهایی:

۱۴۰۳/۱۱/۱۷

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۱۱/۱۲

واژگان کلیدی:

احیای روستایی، احیای اقتصادی، احیای اجتماعی، توانمندسازی اجتماعی - اقتصادی، تنوع اقتصادی، استان زنجان.

چکیده

هدف: مطالعه حاضر بر برنامه‌ریزی احیا و توانمندسازی جوامع محلی از طریق گردشگری روستایی به ویژه گردشگری کوهستانی و کشاورزی برای ایجاد درآمد برای بسیاری از جوامع روستایی در شهرستان طارم متمرکز است.

روش: پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و دارای ماهیت تفسیری و تحلیلی است و از نظر روش، در گروه پژوهش‌های کیفی قرار دارد. پژوهش حاضر با روش شناسی کیفی و با استفاده از تکنیک‌های پژوهشی مختلف از جمله تحلیل محتوا، کدگذاری و طبقه‌بندی بر روی ۱۸ مصاحبه انجام شده بر اساس نمونه‌گیری هدفمند صورت گرفته و با استفاده از نرم‌افزار MAX-Q-D-A نسبت به مقوله‌بندی نظرات و استخراج مفاهیم، طراحی جدول‌ها و ترسیم نمودارها اقدام شده است.

یافته‌ها: بر اساس یافته‌های پژوهش مفاهیم اصلی برای تبیین اثرات و نقش گردشگری پایدار در احیا و توانمندسازی اجتماعی و اقتصادی جوامع محلی در تحقیق حاضر مشتمل بر ۳۲۲ مفهوم و ۹۷ رمز طبقه‌بندی گردید. مفاهیم استخراج شده در دو مقوله احیا و توانمندسازی اقتصادی مشتمل بر ۸ زیر مقوله یا کد محوری (۱۶۰ مفهوم در قالب ۴۵ کد و زیر کد) و احیا و توانمندسازی اجتماعی شامل ۱۴ زیر مقوله یا کد محوری (۱۶۲ مفهوم در قالب ۵۳ کد و زیر کد) به عنوان مهم‌ترین اثرات و پیامدهای گردشگری پایدار در احیا و توانمندسازی اجتماعات محلی طبقه‌بندی گردید.

نتیجه‌گیری: با توجه به پتانسیل‌های بالای نواحی روستایی در شهرستان طارم، توسعه گردشگری پایدار می‌تواند به عنوان یک راهبرد کلیدی مؤثر برای احیا و توانمندسازی اجتماعی - اقتصادی و توسعه پایدار و بلندمدت جوامع محلی مورد توجه قرار گیرد و با برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح، می‌توان از پتانسیل‌های گردشگری به عنوان یک محرک اصلی برای توسعه اقتصادی و اجتماعی برای بهبود کیفیت زندگی افراد در جوامع محلی بهره‌برداری کرد.

استناد: اصدقی سراسکانرود، زهرا، فراهانی، حسین، محمدی یگانه، بهروز، چراغی، مهدی (۱۴۰۳). تحلیل کیفی پیامدهای احیا و توانمندسازی اجتماعی -

اقتصادی جوامع محلی از طریق گردشگری پایدار، مطالعه موردی: روستاهای گردشگری پذیر شهرستان طارم. *فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق*

کوهستانی. سال ششم، شماره ۴ (۲۴)، صص ۱۶۶-۱۴۷. <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2042693.1027>

DOI: <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2042693.1027>

نویسندگان ©

ناشر: دانشگاه لرستان.

۱. مقدمه

فضای سکونت می‌شود. با این حال، در دنیای پست‌مدرن، مناطق روستایی کارکردهای بیشتری نسبت به تولید کالاهای کشاورزی دارند. آن‌ها مکان‌های تفریحی، گردشگری، تولید غذای ویژه، مصرف و تجارت الکترونیکی هستند و از جمله مهم‌ترین کارکردهای آنها، تبدیل شدن به مقاصد گردشگری روستایی است (Gao & Wu, 2017).

با تأکید بر برنامه‌ریزی، مشارکت و آموزش روستاییان معرفی شده است (Y. Liu, Qiao, Xiao, Han, & Pan, 2022). هدف از این اقدام بهبود زیرساخت‌های اساسی برای تولید محصولات کشاورزی، حفظ محیط‌زیست و فرهنگ، ارتقای کیفیت زندگی، بازسازی و جوان‌سازی مناطق روستایی و افزایش ثروت و زیباسازی روستاها است (Zhuang, Li, Zheng, Na, & Zhou, 2021). این استراتژی یک رویکرد پایین به بالا است، به این معنی که جامعه روستایی در روند برنامه‌ها سهیم باشند و با بهره‌گیری از رهبری واجد شرایط در برنامه‌ریزی مشارکت فعالی داشته باشند. برای رسیدن به این اهداف و مشارکت روستایی، در این برنامه‌ها ساکنان باید آموزش‌های الزامی را ببینند پیاده‌سازی مؤثر استراتژی احیای روستایی را نمی‌توان از آموزش سالم و پایدار همچنین منابع مالی روستایی جدا کرد و این برنامه و اجرای آن وابسته به آموزش نیروی انسانی در روستاها، منابع مالی و سرمایه‌گذاری، وام‌های روستایی و تأمین مالی، مؤسسات مالی روستایی و جریان سرمایه روستایی، و سپس عملکرد خدمات مالی روستایی، تقاضای توسعه اقتصادی روستایی است (Karim & Toulabi Nejad, 2022).

توانمندسازی ساکنان از دیرباز یک اصل اساسی توسعه گردشگری پایدار بوده است (Boley & McGehee, 2014). از نظر بانک جهانی توانمندسازی عبارت است از گسترش دارایی‌ها و توانایی‌های افراد فقیر به منظور مشارکت، چانه‌زنی، تأثیرگذاری، کنترل و حفظ مؤسسات پاسخگوی که زندگی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Narayan-Parker, 2005). از نظر اکلوند (۱۹۹۹)، توانمندسازی مفهومی چند بعدی دارد که عبارت است از دسترسی به ابزارها و امکاناتی که با استفاده از

در عصر حاضر، زوال بسیاری از روستاها یک مسئله جهانی است. (Yansui Liu & Li, 2017). رکود جهانی مناطق روستایی یک پدیده عمومی ناشی از تمدن صنعتی است. روستاهای سنتی اگر از وابستگی انحصاری به کشاورزی به طیف وسیع‌تری از فعالیت‌های اجتماعی - اقتصادی تنوع ندهند، به سرعت روبه‌زوال می‌روند (Deng, Lu, & Zhao, 2021; Gao & Wu, 2017). زوال مناطق روستایی منجر به ازدست‌رفتن جمعیت روستاها و استراتژی احیای روستایی و توانمندسازی روستاییان یک ابتکار نظام‌مند و جامع برای تقویت اجتماعی - اقتصادی و پیشگیری از زوال روستایی است. الگوی منطقه‌ای احیای روستایی به انواع جوامع روستایی بستگی دارد. به عنوان مثال، در روستاهای کشاورزی می‌توان با گسترش کانال‌های فروش محصولات کشاورزی و فرآوری محصولات کمکی کشاورزی، توسعه اقتصادی را ارتقاء داد. در مقابل، در روستاهای صنعتی، تبدیل کشاورزان به کارگر، ساختار اشتغال و اقتصادی را بهینه می‌کند. در دهکده‌های توریستی، ساکنان محلی به کارگران خدمات تبدیل می‌شوند (Yang et al., 2021). هدف این فرایند، احیای جوامع روستایی و توانمندسازی آنان با استفاده از دارایی‌های منحصربه‌فرد آنها، تقویت رشد اقتصادی و حفظ ویژگی متمایز زندگی روستایی است (Steiner & Fan, 2019). اگرچه تولید کشاورزی برای اقتصادهای روستایی حیاتی است، احیای روستایی بسیار فراتر از کشاورزی است؛ زیرا شامل توسعه فرصت‌های غیرکشاورزی می‌شود و نوآوری و پیشرفته را به محورهای رشد اقتصادی روستایی تبدیل می‌کند. احیای روستایی فرایندی پیچیده و چندوجهی است که نیازمند مشارکت ذی‌نفعان مختلف از جمله دولت‌ها، بخش خصوصی، جامعه مدنی و خود جوامع روستایی است و هدف آن رسیدگی به نیازها و چالش‌های خاص جوامع روستایی، ارتقای توسعه پایدار و ارتقای رفاه کلی ساکنان روستایی است؛ لذا یک فرایند طولانی‌مدت است که برای دستیابی به اهداف خود مستلزم تلاش و سرمایه‌گذاری مستمر است. استراتژی تجدید حیات و جوان‌سازی روستاها با پیاده‌سازی راهبرد ارتقا و توسعه روستایی و ایجاد یک سیستم اقتصادی مدرن

^۱ Eklund

می‌شود. کول بیان می‌کند که توانمندسازی ساکنان نشان‌دهنده انتهای بالای نردبان مشارکت است که در آن اعضای یک جامعه عوامل فعال تغییر هستند و توانایی یافتن راه‌حل برای مشکلات خود، تصمیم‌گیری، اجرای اقدامات و ارزیابی راه‌حل‌های خود را دارند (Boley & McGehee, 2014). جوامع روستایی/کوچک با دوران گذار روبرو هستند. آنها از طریق تنوع‌بخشیدن به پایگاه اقتصادی خود، بهبود کیفیت زندگی، و بازگرداندن خود به عملکردها و نقش‌های جدید، خود را مجدداً بازتعریف، معرفی و تغییر حالت می‌دهند. مسائل مربوط به حفظ و درگیر کردن جوانان، جذب ساکنان و مشاغل جدید، و حفظ نشاط و هویت جامعه از این تلاش‌ها سرچشمه می‌گیرد (Duxbury & Campbell, 2011).

بنابراین احیا و توانمندسازی اجتماعی اقتصادی در نواحی روستایی با بهره‌گرفتن از راهکارهای نوین برای تنوع‌بخشی و تحول اقتصادی و اجتماعی، فرصت‌های جدید اقتصادی را مورد توجه قرار می‌دهد و چالش‌های روبه‌رشد را برطرف می‌سازد تا مکان‌های روستایی را به مکان‌های مولد و پایدار سالم و جذاب برای زندگی تبدیل کند (Steiner & Fan, 2019). توسعه روستایی تا حدودی تابعی از توانمندسازی روستاییان و تغییر و تکامل دانش، مهارت و نگرش آنان است (حیدری ساربان، ۲۰۱۵) توانمندسازی راهبرد کلیدی برای احیای اقتصادی اجتماعی و توسعه پایدار جوامع محلی و گردشگری پایدار، رویکردی نوین برای تحقق آن است (Boley & McGehee, 2014). گردشگری روستایی به عنوان محرک توسعه اقتصادی و اجتماعی یک استراتژی تنوع‌بخشی است که می‌تواند باعث توسعه محلی در جوامع منزوی شود (Rid, Ezeuduji, & Pröbstl-Haider, 2014).

با توجه به روند صعودی تخریب و تخلیه روستاها و افول کشاورزی، گردشگری پایدار به‌عنوان راهبردی جدید برای احیای نواحی روستایی می‌تواند نقش بسیار مؤثری در افزایش درآمد و رفاه ساکنان و افزایش کیفیت زندگی داشته باشد (Holland, Burian, & Dixey, 2003).

آنها، افراد بتوانند سرنوشت خود را تعیین کنند و به‌پیش ببرند (Eklund, 1999). از نظر ریفکین (۲۰۰۳) نیز توانمندی فرایندی است که به واسطه آن افراد بر امور و کارهای خود تسلط بیشتر می‌یابند و با کسب قدرت بالا، کنترل بر منابع، اعتمادسازی، ظرفیت‌سازی و مشارکت فعال می‌توانند در زندگی پیشرفت کنند (Rifkin, 2003). توانمندسازی روستاییان برای دستیابی به نیروی جمعی (هم‌افزایی) و جبران قدرت و بهبود مهارت‌ها و ظرفیت‌های برنامه‌ریزی و تحلیل بازتاب توانایی‌های مردم محلی، نقش بسزایی دارد. توانمندسازی فرایند ارتقای ظرفیت افراد یا گروه‌ها است تا دست به انتخاب بزنند و انتخاب‌های خود را به کنش و نتایج دلخواه تبدیل کند. محوریت این فرایند فعالیت‌هایی است که هم فرد سرمایه‌های جمعی را بسازد و کارایی و عدالت زمینه‌های سازمانی و نهادی ای را بهبود ببخشد که استفاده از این سرمایه را مدیریت می‌کند (Samman & Santos, 2009) توانمند سازی یک پدیده نیست بلکه یک فرایند است (Roknuddin Eftekhari, 2010). این فرایند موجب می‌شود تا افراد کنترل بیشتری بر امور و مسائل خود داشته باشند و ابتکارات مربوط به سرنوشت خود را بهبود ببخشند (Tjilen, 2019).

تحقیقات بسیاری در زمینه توانمندسازی در چارچوب توسعه پایدار گردشگری صورت گرفته است که با تمرکز بر کیفیت زندگی ساکنین به شکل ارمانی برای حداکثرسازی منافع سه‌گانه اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی یک مقصد بحث می‌کنند (Boley & McGehee, 2014) و برای موفقیت، این نوع تمرکز مستلزم مشارکت جامعه است. حتی به مشارکت جامعه به‌عنوان یک عامل مهم برای توسعه موفقیت‌آمیز گردشگری پایدار اشاره می‌کنند. درحالی‌که این ادبیات از اهمیت مشارکت ساکنان در فرایند توسعه گردشگری حمایت می‌کند، برخی معتقدند که مشارکت به‌تعمد کافی نیست و ساکنان باید توانمند شوند تا گردشگری پایدار در نظر گرفته شود و نیز استدلال می‌کنند که مشارکت جامعه هدف نهایی نیست و اگر ساکنان توانمند نباشند، گردشگری پایدار در نهایت با شکست مواجه

^۱ Rifkin

روستایی کمک کند (Hassan, Salem, & Abdelmoaty, 2022). گردشگری روستایی همچنین می‌تواند به‌عنوان یک استراتژی برای جلوگیری از کاهش جمعیت و تخریب مناطق روستایی عمل کند و به پایداری کلی این مناطق کمک کند. علاوه بر این، گردشگری روستایی می‌تواند به‌عنوان یک استراتژی متنوع‌سازی یا سازگاری برای تکمیل معیشت موجود و بهبود توانایی مردم محلی برای تأمین معیشت پایدار مورد استفاده قرار گیرد (Y.-L. Liu et al., 2023; Widawski, Krzemińska, Zaręba, & Dzikowska, 2023).

طی چندساله اخیر، گردشگران علاقه فزاینده‌ای به گردشگری روستایی کوهستانی نشان داده‌اند که نشان‌دهنده نوعی ادغام بین جاذبه‌ها، اقامتگاه‌ها و امکانات ارائه شده در ساختار زندگی جامعه می‌باشد. زیرا به‌عنوان یک رویکرد کلیدی برای توسعه روستایی و کاهش فقر، گردشگری روستایی حایز دو ویژگی اصلی است: ساکنان را به کار می‌گیرد و شامل بازیافت و ارتقای زیرساخت‌های روستایی و منابع میراثی موجود به‌عنوان اقامتگاه‌ها و جاذبه‌های توریستی است (Kherrou, 2021). در این زمینه، گردشگری روستایی به‌ویژه در نواحی کوهستانی را می‌توان به‌عنوان فرصتی برای توسعه منابع طبیعی و فرهنگی نواحی روستایی در نظر گرفت چرا که سالانه افراد بسیاری سراسر جهان تعطیلات خود را در کوهستان می‌گذرانند. این گردشگران توسط مناظر، سبک زندگی جوامع، هوای تازه، و طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های اوقات فراغت موجود به‌دوراز استرس و چالش‌های روزانه خود جذب می‌شوند. چنین گردشگری کوهستانی مزایای اقتصادی زیادی ایجاد می‌کند، کیفیت زندگی جامعه محلی را بهبود می‌بخشد و می‌تواند از برخی مناطق محروم و غیرصنعتی حمایت کند. از آنجاکه در کشورهای توسعه‌یافته کشاورزی به‌تنهایی قادر به تأمین نیازهای ساکنان روستایی نیست، گردشگری روستایی کوهستانی مکملی عالی برای بخش کشاورزی و پیشگیری از زوال روستایی و کاهش جمعیت در نظر گرفته می‌شود (Kelfaoui et al., 2021). در اکثر نواحی روستایی، به دلیل غالب بودن اقتصاد کشاورزی و آسیب‌پذیری آن، توجه به دیگر فعالیت‌های توسعه‌ای نظیر گردشگری می‌تواند تضمینی بر بهبود شرایط زندگی روستاییان و توانمندسازی مردم محلی باشد (Mahdavi,

تلفیق روستائینی با گردشگری یک مسیر توسعه جهانی نسبتاً مؤثر است. گردشگری روستایی به‌عنوان یک رویکرد کلیدی برای توسعه روستایی و کاهش فقر شناخته شده است (Gao & Wu, 2017). گردشگری روستایی درآمد اقتصادی و شغل به همراه دارد و دولت‌ها و محققان آن را دلیل کاهش سرعت کاهش جمعیت در مناطق روستایی می‌دانند. این امر باعث تشویق افزایش تبادل فرهنگی بین مناطق شهری و روستایی و تقویت ارزش‌های سنتی زندگی روستایی و همچنین کمک به تنوع کلی اقتصاد می‌شود؛ لذا گردشگری روستایی نباید صرفاً به‌عنوان یک نوع گردشگری درک شود. همچنین ابزاری برای حفاظت و بازآفرینی جامعه روستایی و فرهنگ روستایی است. روند بازسازی روستایی که با گردشگری صورت می‌گیرد به تدریج به یک پشتیبان مؤثر برای پیشبرد یکپارچگی صنعتی و احیای اقتصاد اجتماعی در روستاها تبدیل می‌شود (Deng et al., 2021).

احیا و توانمندسازی روستایی نه‌تنها یک استراتژی برای ترویج توسعه پایدار روستایی در کشورهای درحال توسعه است، بلکه یک گرایش اجتناب‌ناپذیر در مقابل شهرنشینی جهانی است (Yang et al., 2021). احیای روستایی به‌عنوان راهبردی برای ارتقای توسعه پایدار روستایی در کشورهای درحال توسعه تلقی می‌شود و گردشگری روستایی به‌عنوان یکی از ابزارها و جنبه‌های مهم برای این استراتژی شناخته شده است (Okech, Haghiri, George, George, & Korstanje, 2012). احیای روستایی از طریق گردشگری پایدار راهبردی است که هدف آن ارتقای توسعه پایدار روستایی با استفاده از گردشگری به‌عنوان ابزاری برای ایجاد منافع اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برای مناطق روستایی در عین حال حصول اطمینان از توسعه پایدار، مسئولیت‌پذیر اجتماعی و سازگار با محیط‌زیست در کشورهای درحال توسعه است (Yang et al., 2021). گردشگری پایدار در مناطق روستایی می‌تواند به توسعه جوامع محلی، ایجاد فرصت‌های شغلی، ترویج فرهنگ و محصولات محلی و کمک به مقابله با اثرات شهرنشینی، کاهش جمعیت و بیکاری کمک کند (Y.-L. Liu, Chiang, & Ko, 2023; López-Sanz, Penelas-Leguía, Gutiérrez-Rodríguez, & Cuesta-Valiño, 2021; Yang et al., 2021). گردشگری روستایی این پتانسیل را دارد که اقتصاد محلی را احیا کند، مسیر جدیدی را برای برنامه‌های توسعه بیشتر به ارمغان بیاورد و به پایداری کلی مناطق

(Ghadiri Masoom, & Ghahremani, 2018). برنامه‌ریزی، توسعه و مدیریت صحیح گردشگری با تقویت پیوندهای بین‌بخشی و توانمندسازی جوامع محلی، توسعه اقتصادی و احیای اجتماعی - فرهنگی مقاصد را ارتقا می‌دهد (Wondirad, Kebete, & Li, 2021).

شهرستان طارم در استان زنجان دارای مناظر جغرافیایی بسیار زیبا و غنی است که توسط کوه‌های وسیع آن شکل گرفته است. نواحی گردشگری روستاهای گردشگرپذیر شهرستان طارم در کنار قطب کشاورزی بودن قابلیت بالایی در توسعه گردشگری پایدار دارند و در طرح آمایش سرزمین استان زنجان به‌عنوان محور گردشگری ممتاز منطقه‌ای پیشنهاد شده است (Abbasi, Sajjadi, & Abdollahi, 2021). با توجه به پتانسیل‌های بالایی که این روستاها دارند احیا و توانمندسازی و کاهش فقر در جوامع محلی می‌تواند با رونق فعالیت‌های ناشی از کسب و کارهای گردشگری تحقق یابد. با این حال گردشگری روستایی در شهرستان طارم با وجود پتانسیل‌های بالای منطقه، امروزه به‌خوبی مورد بهره‌برداری قرار نمی‌گیرد. دلیل این امر عدم وجود زیر ساخت‌های مناسب اقتصادی و مراکز پذیرایی و اقامتی و زیر ساخت‌های مناسب حمل و نقل و فعالیت‌های فراغتی می‌باشد. با این حال، این مناطق هنوز هم هر ساله بازدیدکنندگان زیادی را به خود جذب می‌کند در تمام فصول، چه به صورت انفرادی یا به‌عنوان بخشی از تورهای سازمان‌دهی شده، مجذوب پتانسیل‌های مختلف گردشگری هستند و اگر امکانات پذیرایی به‌خوبی فراهم شود، تعداد گردشگران بسیار بیشتر خواهد شد. لذا مطالعه حاضر با بهره‌گیری از روش تحقیق کیفی و با هدف بررسی اثرات توسعه گردشگری پایدار بر احیا و توانمندسازی اجتماعات محلی تلاش می‌کند تا به این سؤال پاسخ دهد که توسعه پایدار گردشگری چه تأثیری بر احیا و توانمندسازی اجتماعات جوامع روستایی جامعه دارد؟

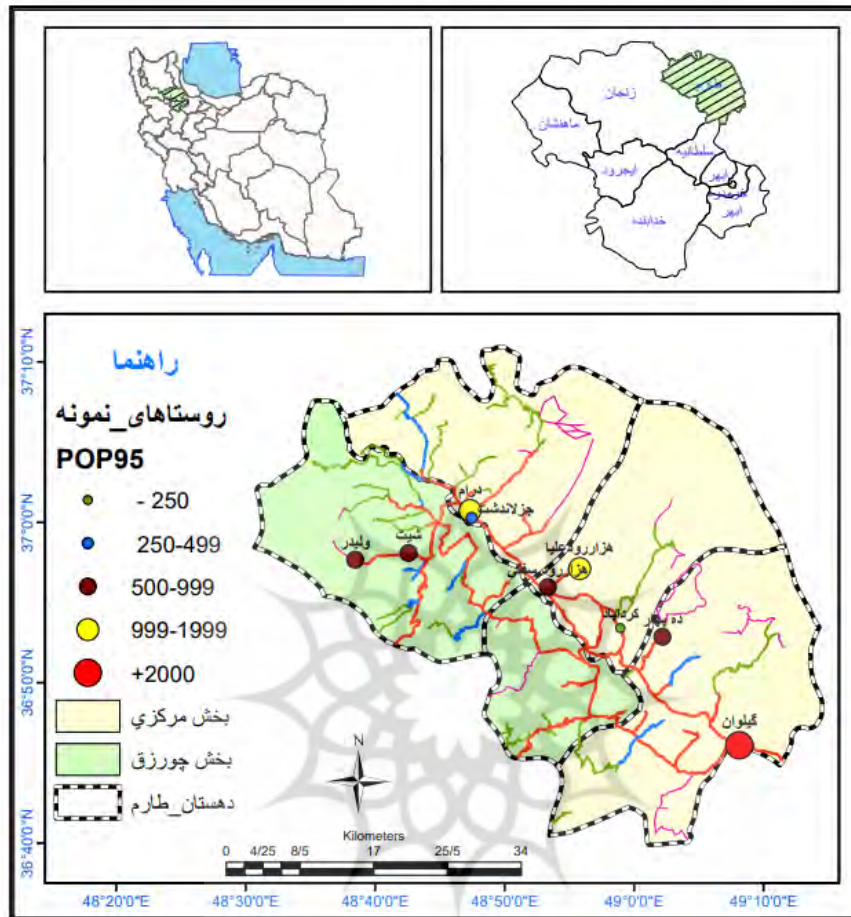
۲. روش‌شناسی تحقیق

۲.۱. منطقه مورد مطالعه

شهرستان طارم در مختصات جغرافیایی $30^{\circ}48'$ تا $15^{\circ}49'$ طول شرقی از نصف النهار مبداء و $47^{\circ}36'$ تا $17^{\circ}37'$ عرض شمالی از خط استوا واقع شده است. میانگین ارتفاعی این شهرستان از سطح دریا ۶۳۰ متر می‌باشد (شکل ۱). مساحت شهرستان طارم ۲۲۳۵ کیلومتر مربع می‌باشد که شامل ۴ کیلومتر مربع (۰,۲)، مساحت مناطق شهری و ۲۲۳۱ کیلومتر مربع (۹۹,۸ درصد)، مساحت مناطق روستایی می‌باشد. میزان تراکم نسبی جمعیت شهرستان طارم معادل ۲۰ نفر در هر کیلومتر مربع است. فاصله آبر (مرکز شهرستان) با شهر زنجان ۸۶ کیلومتر در جهت شمال شرقی است. شهرستان طارم یکی از شهرستان‌های هشتگانه استان زنجان است که در شمال استان واقع شده و مرکز آن شهر آبر می‌باشد. این شهرستان از شمال به استان گیلان از شرق به استان قزوین از جنوب به شهرستان ابهر و از غرب به شهرستان زنجان محدود می‌باشد. شهرستان طارم دارای ناهمواری‌های بسیار بوده و رودخانه پرآب و خروشان قزل اوزن، دره عمیقی را در آن ایجاد نموده که ارتفاع کف این رودخانه در گیلوان به کمتر از ۴۰۰ متر از سطح دریا رسیده و طرفین آن رشته کوه‌هایی قرار گرفته که ارتفاع برخی از قله آن به بیش از ۲۸۰۰ متر بالغ می‌گردد. گودترین نقطه استان، یعنی گیلوان واقع در دره قزل اوزن با ارتفاعی معادل ۳۰۰ متر از سطح دریا در این شهرستان واقع شده است. شهر آبر، مرکز شهرستان در ارتفاع ۷۵۰ متری از سطح دریا قرار دارد. سهم شهرستان طارم از کل جمعیت استان حدود ۵ درصد بوده و همچنین سهم مساحت آن از استان ۱۰ درصد می‌باشد. عبور رودخانه قزل اوزن به‌عنوان شاه‌رگ حیاتی از این شهرستان توانمندی‌های کشاورزی را دوچندان نموده و باعث رشد، توسعه و رونق اقتصادی منطقه گردیده، تاحدی که به‌عنوان قطب کشاورزی به‌ویژه در زمینه کشت محصول زیتون (۴۰٪ زیتون کل کشور) این منطقه را به‌عنوان منطقه راهبردی کشاورزی استان می‌شناسند (Mannagmt and planning, Organazition of Zanjan province, 2018). روستاهای مورد مطالعه در این پژوهش شامل روستاهای گردشگرپذیر و دارای قابلیت و ظرفیت توسعه گردشگری واقع در محور گیلوان-درام- زنجان در شهرستان طارم بوده‌اند که با مشاوره با

هزاررود سفلی، کردآباد، ده بهار، گیلوان، شیت و ولیدر مورد مطالعه قرار گرفته اند.

کارشناسان سازمان گردشگری و نیز متخصصین مربوطه تعداد ۹ روستای واقع در محور مورد نظر با بیشترین ظرفیت و قابلیت توسعه گردشگری شامل درام، جزلاندهشت، هزاررودعلیا،

شکل ۱- نقشه موقعیت سیاسی و پراکندگی روستاهای نمونه

انتخاب نمونه‌های استفاده شد. پس از هماهنگی و توافق انجام شده با خبرگان و مصاحبه با نمونه‌های انتخاب شده تا مرحله اشباع نظری ادامه یافت. در مجموع پس از انجام ۱۸ مصاحبه مستقیم اشباع نظری حاصل گردید.

بررسی ویژگی‌های جامعه آماری مشارکت‌کننده در پژوهش نشان می‌دهد به لحاظ جنسیت تعداد ۴ نفر زن و تعداد ۱۴ نفر مرد بوده‌اند. به لحاظ سن افراد، تعداد ۶ نفر کمتر از ۳۵ سال، تعداد ۴ نفر ۳۵ تا ۴۵ سال، تعداد ۶ نفر ۴۶ تا ۵۵ سال و تعداد ۲ نفر ۵۵ ساله و بیشتر بوده‌اند. به لحاظ سطح تحصیلات، تعداد ۶ نفر دارای مدرک لیسانس، تعداد ۴ نفر دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد، تعداد ۴ نفر دانشجوی مقطع دکتری و تعداد ۴ نفر نیز دارای

۲.۲. روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع اکتشافی، از لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ روش از نوع توصیفی - تحلیلی است. روش پژوهش به صورت کیفی از نوع تحلیل محتوای عرفی برای کشف، تعریف و تحلیل موضوع پژوهش است. برای استفاده از روش کیفی از ابزار مصاحبه بهره گرفته شده است. تکنیک مصاحبه و روش گردآوری داده‌ها در تحقیق حاضر شامل مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با استفاده از کارت مصاحبه با سؤالات باز به صورت انفرادی و یادداشت نکات مهم در حین مصاحبه و نیز استفاده از ادبیات نظری مرتبط با موضوع بوده است. در بخش مصاحبه‌های مستقیم از شیوه هدفمند و روش گلوله‌برفی برای

مرحله آخر مقوله های مرتبط با هم منجر به شکل گیری مفاهیم اصلی در این تحقیق شده اند. داده های به دست آمده از اسناد مصاحبه ها مشتمل بر ۳۲۲ کد اولیه، با انجام کد گذاری باز می باشد که در تحقیق حاضر، با بکار گیری سیستم کد گذاری باز در بستر نرم افزار MAXQDA، خط به خط داده ها مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت و به هر جمله کد مناسب اختصاص داده شد و داده های مربوط به موضوع مورد مطالعه نام گذاری و مقوله بندی شدند. مفاهیم اصلی برای تبیین اثرات و نقش گردشگری پایدار در احیا و توانمندسازی اجتماعی و اقتصادی جوامع محلی در تحقیق حاضر مشتمل بر ۳۲۲ مفهوم و ۹۷ کد مقوله بندی گردید. مفاهیم استخراج شده در دو مقوله نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی اقتصادی (۱۶۰ مفهوم در قالب ۴۵ کد و زیرکد) و نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی اجتماعی (۱۶۲ مفهوم در قالب ۵۳ کد و زیرکد) دسته بندی شد که در مقوله اقتصادی مشتمل بر ۸ زیر مقوله (کد محوری) و در مقوله اجتماعی شامل ۱۴ زیر مقوله (کد محوری) گردید (جدول ۱).

۳. یافته ها

به طور کلی مفاهیم مرتبط با نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی جوامع محلی از دیدگاه مصاحبه شوندگان پژوهش، در ابعاد اجتماعی و اقتصادی، در ۱۲ زیر مقوله (مؤلفه) اجتماعی و ۸ زیر مقوله (مؤلفه) اقتصادی تدوین شد که با توجه به سؤالات محوری و گزاره های مندرج در متن مصاحبه ها به دو مقوله اصلی نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی اجتماعی و نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی اقتصادی طبقه بندی گردید. بر اساس جدول ۱ نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی اجتماعی دارای ۵۳ کد با فراوانی ۱۶۲ بوده است و نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی اقتصادی نیز دارای ۴۵ کد با تکرار و فراوانی ۱۶۰ کد می باشد.

مدرک تحصیلی دکتری بوده اند. به لحاظ حوزه تخصصی نیز افراد عمدتاً در زمینه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی و جغرافیا و برنامه ریزی گردشگری دارای تخصص بوده اند. به طور میانگین زمان انجام مصاحبه بین ۷۵ دقیقه تا ۱۲۰ دقیقه به طول انجامید. در مرحله انجام مصاحبه ها، به شرکت کنندگان در خصوص محرمانه بودن اطلاعات اطمینان داده شد و پس از کسب اجازه از مصاحبه شوندگان، مصاحبه های انجام شده ضبط شد. بعد از پایان هر مصاحبه، محتوای آن ها به صورت کامل تایپ و با بهره گیری از تکنیک های پژوهشی مختلفی از جمله تحلیل محتوا، تحلیل ثانویه، کد گذاری و طبقه بندی (انجام سه مرحله کد گذاری باز (اولیه)، کد گذاری محوری و کد گذاری انتخابی بر روی مصاحبه های انجام شده، با استفاده از نرم افزار مکس کیودا، جهت شناسایی عوامل، مؤلفه ها و زوایای موضوع احیا و توانمندسازی اجتماعات محلی با رویکرد گردشگری پایدار در منطقه مورد مطالعه استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده ها نیز همزمان با جمع آوری داده ها صورت گرفته است، به این شکل که پس از اتمام تجزیه و تحلیل متن هر مصاحبه، مصاحبه بعدی انجام شده است. مشارکت پیوسته پژوهشگر در روند جمع آوری داده ها و تجزیه و تحلیل آن ها، ارجاع متن مکتوب مصاحبه ها به مشارکت کنندگان و اخذ تأیید آن ها، بازبینی و کنترل صحت کدهای استخراج شده، به عنوان روش های تأیید قابلیت اعتماد در این پژوهش بودند. به منظور تحلیل داده های بدست از مصاحبه ها با استفاده از روش تحلیل محتوا، کدهای استخراج شده در طی سه مرحله کد گذاری شامل کد گذاری باز، کد گذاری محوری و کد گذاری انتخابی دسته بندی گردید و مولفه ها و مقولات شناسایی شدند، سپس با انطباق نتایج بدست آمده با ادبیات مربوطه شاخص های همگن با آن ها مشخص شد. پس از کد گذاری اولیه داده ها، در مرحله دوم کدهایی که از جهت بار مفهومی با هم یکسان بوده یا همپوشانی داشته اند و به موضوع یکسانی دلالت داشته اند با هم ادغام شده و تشکیل یک مقوله را داده اند. بدین صورت داده ها و اطلاعات در کد ها و مفاهیم بزرگتر دسته بندی شده اند. در

جدول ۱. کدگذاری و استخراج نتایج حاصل از تحلیل محتوای داده‌ها در خصوص نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی اجتماعات

محلی

فراوانی ۳۲۲	نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی اجتماعات محلی	
۱۶۲	احیا و توانمندسازی اجتماعی	
۱۳	ثبات و ماندگاری و معکوس کردن روند زوال جمعیتی	
۴	کاهش نرخ مهاجرت جوانان به شهر	
۲	مهاجرت معکوس	
۶	ثبات و ماندگاری جمعیت	
۱	افزایش حس تعلق مکانی	
۴	بهبود کیفیت دسترسی به خدمات اساسی و افزایش سلامت و امنیت اجتماعی	
۱	دسترسی به آب تمیز و تأسیسات بهداشتی، خدمات بهداشتی و درمانی	
۱	ورود خدمات و زیرساخت‌های ناشی از گردشگری	
۱	دسترسی به خدمات آموزشی و بهبود حمل و نقل و خدمات شهری	
۲	دسترسی به خدمات مراقبت‌های بهداشتی و افزایش سلامت و امنیت اجتماعی	
۱۴	تقویت شبکه‌های اجتماعی برای کمک به ایجاد حس تعلق، انسجام اجتماعی	
۶	تقویت شبکه‌های اجتماعی	
۸	ترویج احساس مالکیت و غرور در مناطق روستایی با توسعه پایدار گردشگری	
۸	توسعه زیرساخت‌ها و افزایش دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات	
۴	تقویت اتصال دیجیتال برای توانمندسازی جوامع روستایی با دسترسی مناسب	
۴	استفاده هوشمندانه از پلتفرم‌های دیجیتال و رسانه‌های اجتماعی	
۱۶	شمولیت، عدالت اجتماعی و برابری جنسیتی	
۱	شنیده شدن صدای ذی نفعان	
۵	شمولیت، عدالت اجتماعی	
۴	توانمندسازی گروه‌های حاشیه نشین در جوامع روستایی	
۵	افزایش اعتماد و دخیل کردن جامعه محلی در فعالیت‌های گردشگری	
۱۸	حفاظت از میراث فرهنگی	
۳	احترام به فرهنگ محلی	
۳	آشنایی گردشگران با فرهنگ محلی و ترویج و ارتقای آن	
۱۲	حفظ و ترویج فرهنگ سنتی در نواحی روستایی	
۱۹	تعامل و مسئولیت‌پذیری	
۳	حضورپذیری، تعاون و همکاری ساکنان با یکدیگر	
۱۲	افزایش غرور، عزت نفس و حس مالکیت محلی	
۴	افزایش احساس غرور و تعلق مکانی -	
۲۲	افزایش سرمایه اجتماعی	
۵	ارتقا و افزایش کیفیت سرمایه اجتماعی	
۵	افزایش انسجام اجتماعی	
۴	افزایش اعتماد و همبستگی	
۶	افزایش مشارکت اجتماعی	
۲	افزایش سرمایه اجتماعی با افزایش درآمد و شور و شوق زندگی	
۱۱	افزایش کیفیت زندگی اجتماعی	

۳	بهبود سطح رفاه و ارتقای کیفیت زندگی	
۸	افزایش سطح رفاه و کیفیت زندگی از طریق ارائه خدمات به گردشگران	
۵	همکاری و مشارکت و تعامل ذینفعان بخش گردشگری	
۲	افزایش تعامل و همکاری ذی نفعان برای سرمایه گذاری و اجرای طرح ها	
۳	همکاری و مشارکت و تعامل ذینفعان بخش گردشگری	
۲۳	ارتقای مهارت ها و ظرفیت های محلی در فعالیت های مرتبط با گردشگری	
۹	ارائه برنامه های آموزشی جهت ارتقای دانش و مهارت ها	
۷	تغییر در بیش و آگاهی های جامعه محلی با توسعه گردشگری پایدار	
۲	تغییر و تقویت برخورد اجتماعی در رفتار و کنش جامعه محلی با مهمان	
۵	بالا رفتن سطح روابط عمومی ناشی از توسعه گردشگری	
۷	توسعه ظرفیت های آموزشی و افزایش سطح آگاهی عمومی	
۲	توسعه ظرفیت های آموزشی و افزایش سطح آگاهی عمومی	
۵	توسعه ظرفیت های آموزشی از طریق توسعه گردشگری پایدار	
۱۶۰	احیا و توانمندسازی اقتصادی	
۵۳	ایجاد اشتغال و درآمد و افزایش رفاه اقتصادی	
۱۶	ایجاد و افزایش فرصت های شغلی	
۷	ایجاد درآمد پایدار	
۷	ایجاد فرصت های شغلی برای جوانان و زنان	
۱۸	افزایش درآمد و بهبود اقتصاد محلی	
۵	افزایش رفاه اقتصادی	
۲۹	کاهش فقر و توزیع عادلانه منافع گردشگری	
۴	فقرزدایی و شمول اجتماعی	
۷	توزیع عادلانه منافع حاصل از گردشگری پایدار در جوامع روستایی	
۲	کاهش فقر با تامین نیازهای رفاهی گردشگران از سوی جامعه محلی	
۱۶	ابزاری برای کاهش فقر	
۹	تقویت و تنوع اقتصادی	
۱	توانمندسازی اقتصادی	
۲	ایجاد تنوع اقتصادی با توسعه اکوتوریسم	
۴	افزایش تنوع اقتصادی در جوامع روستایی	
۲	ایجاد تنوع اقتصادی با توسعه گردشگری پایدار کشاورزی	
۲۳	تشویق سرمایه گذاری و دسترسی به خدمات و تسهیلات مالی	
۵	تسهیل در ارائه اعتبارات و تسهیلات ارزان و بلند مدت بانکی به جامعه محلی	
۲	امنیت در سرمایه گذاری و اطمینان از بازگشت سرمایه برای سرمایه گذار	
۱۲	اعطای تسهیلات وام ها برای راه اندازی کسب و کارهای گردشگری	
۴	جذب سرمایه با توسعه زیرساخت ها	
۱۰	توسعه و ترویج صنایع دستی	
۱۰	ترویج رونق و توسعه صنایع دستی محلی	
۹	توسعه و ترویج فعالیت کارآفرینی	
۳	ایجاد فرصت های کارآفرینی	

۲	توانمندسازی کارآفرینان محلی	
۱	افزایش مهارت در شناسایی فرصت‌های بکر گردشگری	
۱	آموزش مهارت کارآفرینی گردشگری	
۲	تشویق کارآفرینی محلی با حمایت از توسعه کسب و کارهای کوچک	
۹	ترویج توسعه پایدار کشاورزی	
۴	توسعه شیوه‌های کشاورزی پایدار در مناطق روستایی	
۴	ترویج کشاورزی ارگانیک در مناطق روستایی	
۱	حمایت از کشاورزی محلی در مناطق روستایی	
۱۸	بهبود بازاریابی و تبلیغات و فروش محصولات	
۱	افزایش پیوند بازارهای شهر و روستا	
۲	ترویج استفاده از اقامتگاه‌ها و رستوران‌های محلی	
۲	افزایش بازدید گردشگران از مناطق روستایی با ترویج فرهنگ محلی	
۲	ایجاد زنجیره‌های تامین یکپارچه به نفع جوامع روستایی	
۲	ترویج فروش محصولات و خدمات محلی	
۲	افزایش بازاریابی و رقابت پذیری مقاصد گردشگری روستایی	
۱	افزایش میزان فروش محصولات محلی از طریق کانال‌های گردشگری روستایی	
۲	استفاده از پلتفرم‌های دیجیتال و رسانه‌های اجتماعی برای دستیابی به بازار فروش	
۴	جذب گردشگر به مناطق روستایی از طریق استراتژی مناسب بازاریابی	

یافته‌های مرتبط با نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی اجتماعی جوامع محلی

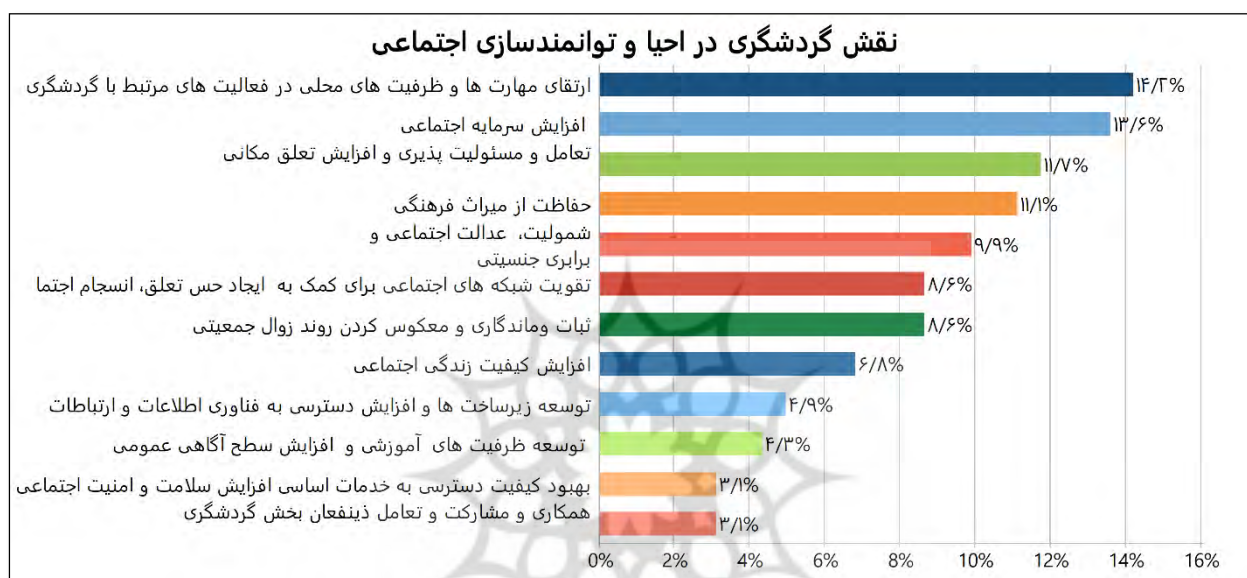
مفاهیم و کدهای حاصل از مصاحبه‌ها در ارتباط با مقوله نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی اجتماعی با طبقه‌بندی کدهای همسان با استفاده از نرم افزار به ۱۲ محور یا مولفه طبقه‌بندی گردید که بر اساس جدول ۲، به ترتیب فراوانی و تکرار کدها در متن مصاحبه‌ها شامل ارتقای مهارت‌ها و ظرفیت‌های محلی در فعالیت‌های مرتبط با گردشگری با بیش از ۱۴ درصد، افزایش سرمایه اجتماعی برابر با ۱۳/۶، تعامل و مسئولیت‌پذیری و تعلق مکانی با ۱۲ درصد، حفاظت از میراث فرهنگی با ۱۱ درصد، شمولیت، عدالت اجتماعی و برابری جنسیتی با ۹/۹ درصد،

تقویت شبکه‌های اجتماعی برای کمک به ایجاد حس تعلق، انسجام اجتماعی با ۸/۶ درصد، ثبات و ماندگاری و معکوس کردن روند زوال جمعیتی ۸/۶ درصد، افزایش کیفیت زندگی اجتماعی، توسعه زیرساخت‌ها و افزایش دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات ناشی از توسعه گردشگری برابر با ۴/۹ درصد، توسعه ظرفیت‌های آموزشی و افزایش سطح آگاهی عمومی با ۴/۳ درصد، همکاری و مشارکت و تعامل ذینفعان بخش گردشگری با ۳ درصد، بهبود کیفیت دسترسی به خدمات اساسی با ۲/۵، سلامت و امنیت اجتماعی با ۰/۶ درصد از کل کدها گردید (جدول ۲)

جدول ۲- یافته‌های حاصله از زیر مقوله‌های نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی اجتماعی

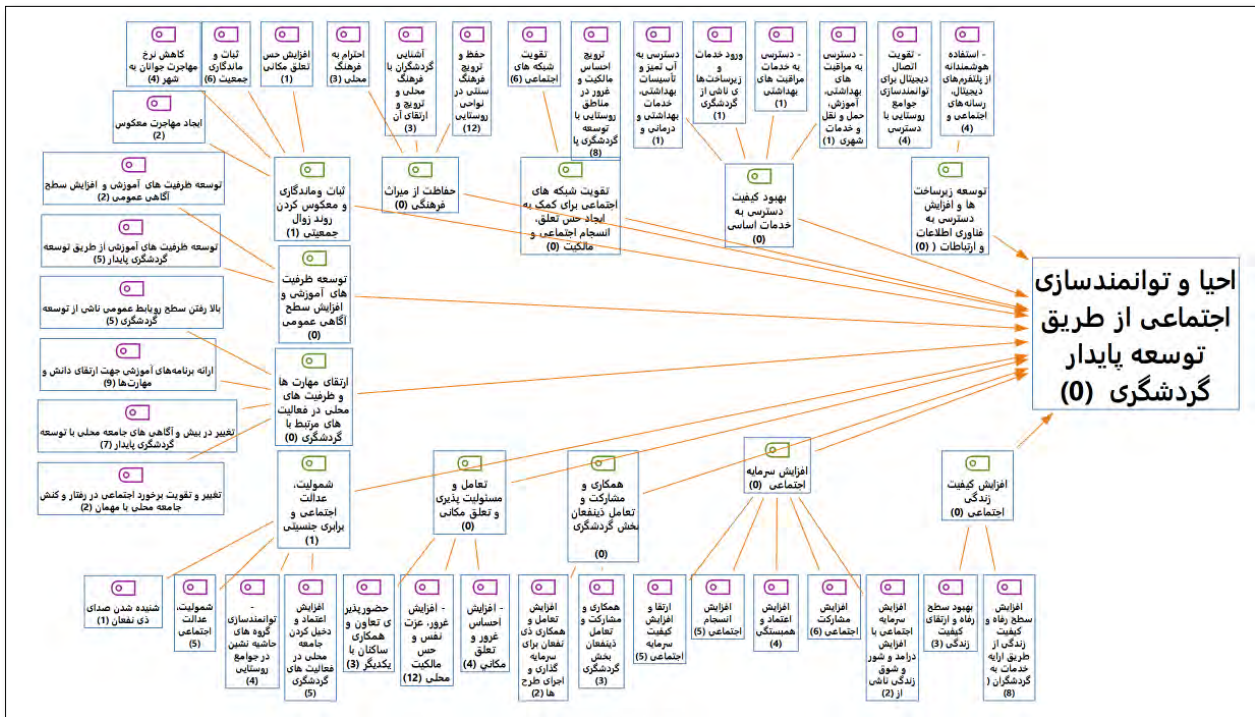
کد	کدهای محوری	درصد
۲۳	ارتقای مهارت‌ها و ظرفیت‌های محلی در فعالیت‌های مرتبط با گردشگری	۲۰/۱۴
۲۲	افزایش سرمایه اجتماعی	۵۸/۱۳
۱۹	تعامل و مسئولیت‌پذیری و تعلق مکانی	۷۳/۱۱
۱۸	حفاظت از میراث فرهنگی	۱۱/۱۱
۱۶	شمولیت، عدالت اجتماعی و برابری جنسیتی	۸۸/۹
۱۴	تقویت شبکه‌های اجتماعی برای کمک به ایجاد حس تعلق و انسجام اجتماعی	۶۴/۸

۶۴/۸	۱۴	ثبات و ماندگاری و معکوس کردن روند زوال جمعیتی
۷۹/۶	۱۱	افزایش کیفیت زندگی اجتماعی
۹۴/۴	۸	توسعه زیرساخت ها و افزایش دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات
۳۲/۴	۷	توسعه ظرفیت های آموزشی و افزایش سطح آگاهی عمومی
۰۹/۳	۵	همکاری و مشارکت و تعامل ذینفعان بخش گردشگری
۰۹/۳	۵	بهبود کیفیت دسترسی به خدمات اساسی و افزایش سلامت و امنیت اجتماعی
۰۰/۱۰۰	۱۶۲	کل

شکل ۲- وزن هریک از زیر مقوله های نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی اجتماعی از نظر مصاحبه شوندگان

با توجه به مولفه ها و شاخص های استخراج شده از مصاحبه ها، مدل تحلیلی مولفه ها و شاخص های تاثیرگذار و نقش آفرین در احیا و توانمندسازی اجتماعی جوامع محلی از طریق توسعه گردشگری پایدار در منطقه مورد مطالعه در شکل ۳ ارائه گردیده است.

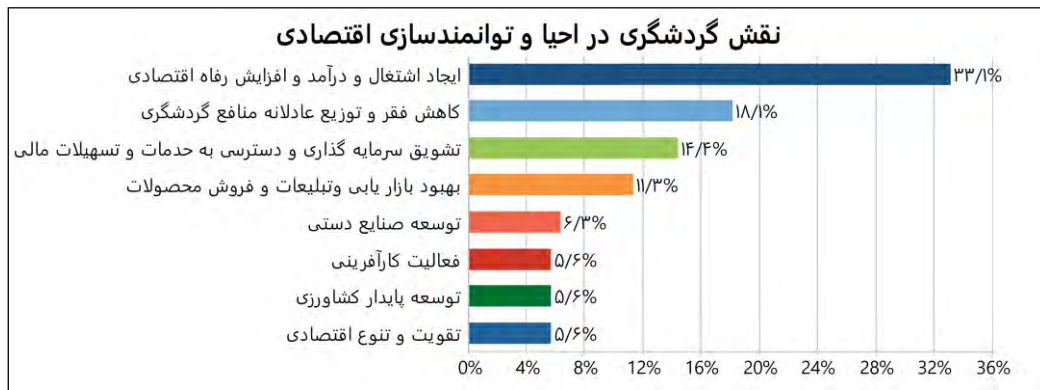

شکل ۳- مدل تحلیلی شاخص‌ها و مولفه‌های مقوله نقش توسعه گردشگری پایدار در اجیا و توانمندسازی اجتماعی جوامع محلی در منطقه مورد مطالعه

یافته‌های مرتبط با نقش گردشگری در اجیا و توانمندسازی اقتصادی جوامع محلی در ارتباط با مقوله نقش گردشگری در اجیا و توانمندسازی اقتصادی با طبقه‌بندی کدهای همسان هشت محور یا مؤلفه استخراج گردید که طیف متنوعی از مفاهیم را در بر می‌گیرد. مولفه‌های به‌دست آمده از دیدگاه مشارکت‌کنندگان در تحقیق نشانگر آن است که ایجاد اشتغال و درآمد و افزایش رفاه اقتصادی با ۳۳/۱۳ درصد، بیشترین و تقویت و تنوع اقتصادی با اختصاص ۵/۶ درصد از کدها به خود کمترین میزان را داشته‌اند. سایر مولفه‌های به‌دست آمده به ترتیب اهمیت شامل کاهش فقر و توزیع عادلانه منافع گردشگری، تشویق سرمایه‌گذاری و دسترسی به خدمات و تسهیلات مالی، بهبود بازاریابی و تبلیغات و فروش محصولات، توسعه و ترویج صنایع دستی، توسعه و ترویج فعالیت‌های کارآفرینی، ترویج و کمک به توسعه پایدار کشاورزی می‌باشد (جدول ۳).

جدول ۳- یافته‌های حاصله از زیر مقوله‌های نقش گردشگری در اجیا و توانمندسازی اقتصادی

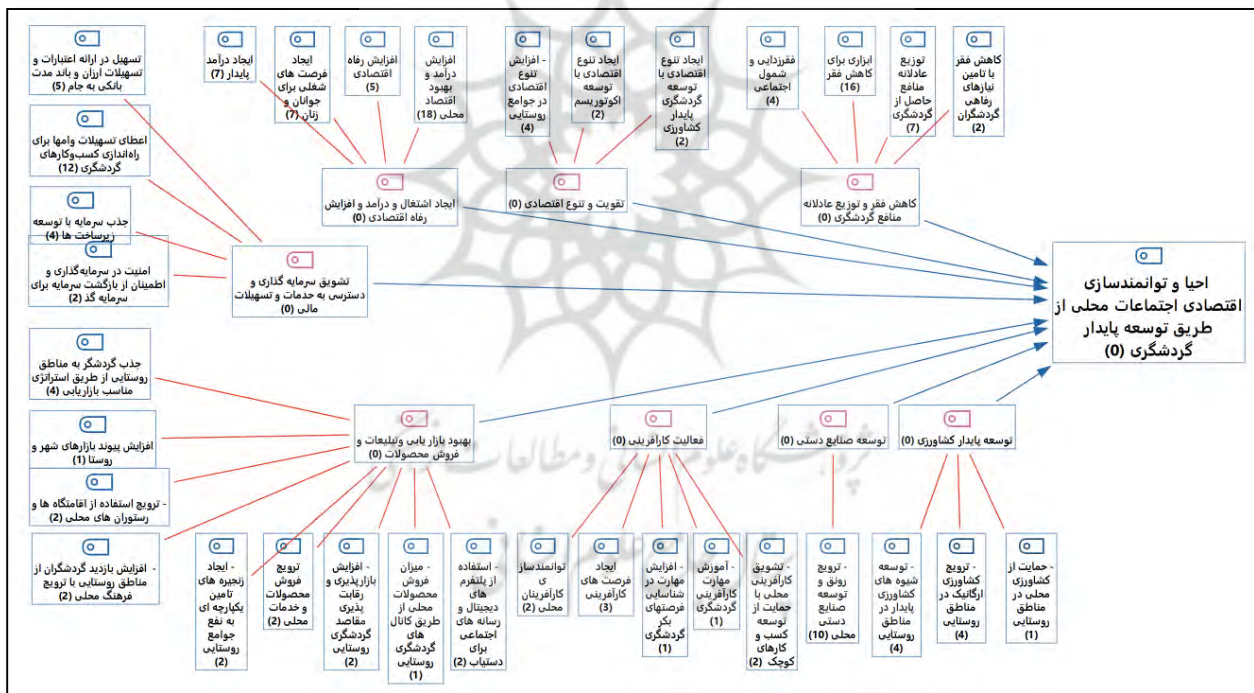
کد های محوری	کد	درصد
ایجاد اشتغال و درآمد و افزایش رفاه اقتصادی	۵۳	۱۳/۳۳
کاهش فقر و توزیع عادلانه منافع گردشگری	۲۹	۱۳/۱۸
تشویق سرمایه‌گذاری و دسترسی به خدمات و تسهیلات مالی	۲۳	۳۷/۱۴
بهبود بازاریابی و تبلیغات و فروش محصولات	۱۸	۲۵/۱۱
توسعه و ترویج صنایع دستی	۱۰	۲۵/۶
توسعه و ترویج فعالیت کارآفرینی	۹	۶۳/۵
ترویج توسعه پایدار کشاورزی	۹	۶۳/۵
تقویت و تنوع اقتصادی	۹	۶۳/۵
کل	۱۶۰	۰۰/۱۰۰

شکل ۴- وزن هریک از زیر مقوله‌های نقش گردشگری در احیا و توانمندسازی اقتصادی از نظر مصاحبه شوندگان

احیا و توانمندسازی اقتصادی جوامع محلی در منطقه مورد مطالعه در شکل ۵ ارائه گردیده است.

با توجه به مؤلفه‌ها و شاخص‌های استخراج شده از مصاحبه‌ها، مدل تحلیلی مؤلفه‌ها و شاخص‌های نقش توسعه پایدار گردشگری در

شکل ۵- مدل تحلیلی شاخص‌ها و مؤلفه‌های محوری مقوله نقش توسعه گردشگری پایدار در احیا و توانمندسازی اقتصادی جوامع محلی در منطقه مورد مطالعه

۴. بحث

نتایج مطلوب و قابل توجهی در اقتصاد این منطقه به همراه داشته است؛ بنابراین با توجه به پتانسیل بالای گردشگری در این منطقه، راهبرد احیا و توانمندسازی اجتماعی - اقتصادی نواحی روستایی با اتکا به ظرفیت‌های محلی و به‌ویژه گردشگری پایدار می‌تواند

نواحی روستایی شهرستان طارم در استان زنجان به دلیل برخورداری از پتانسیل‌های گردشگری در سال‌های اخیر، شاهد گسترش روزافزون کسب و کارهای وابسته به این صنعت بوده که

نظر گرفته شود و تضمینی برای بهبود شرایط زندگی روستاییان باشد.

از منظر اجتماعی گردشگری پایدار می‌تواند به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای احیا و توانمندسازی اجتماعی جوامع محلی عمل کند. ارتقای مهارت‌ها و ظرفیت‌های محلی در فعالیت‌های مرتبط با گردشگری، افزایش سرمایه اجتماعی، تعامل و مسئولیت‌پذیری و تعلق مکانی، حفاظت از میراث فرهنگی مهم‌ترین پیامدهای توسعه پایدار گردشگری جهت احیا و توانمندسازی نواحی روستایی است. توسعه گردشگری پایدار می‌تواند به ترویج عدالت اجتماعی و برابری جنسیتی، تقویت شبکه‌های اجتماعی، تثبیت جمعیت، بهبود کیفیت زندگی اجتماعی، توسعه ظرفیت‌های آموزشی، تقویت همکاری و مشارکت، بهبود دسترسی به خدمات اساسی و بهبود سلامت و امنیت اجتماعی کمک کند. برنامه‌ریزی، توسعه و مدیریت صحیح گردشگری با تقویت پیوندهای بین‌بخشی و توانمندسازی جوامع محلی، می‌تواند به احیای اجتماعی - فرهنگی مقاصد گردشگری کمک کند و به‌عنوان مکملی برای بخش کشاورزی، می‌تواند از زوال روستایی و کاهش جمعیت جلوگیری کند.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادات

باتوجه به پتانسیل‌های بالای نواحی روستایی در شهرستان طارم، توسعه گردشگری پایدار می‌تواند به‌عنوان یک راهبرد کلیدی مؤثر برای احیا و توانمندسازی اجتماعی - اقتصادی و توسعه پایدار و بلندمدت جوامع محلی مورد توجه قرار گیرد و با برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح، می‌توان از پتانسیل‌های گردشگری به‌عنوان یک محرک اصلی برای توسعه اقتصادی و اجتماعی برای بهبود کیفیت زندگی افراد در جوامع محلی بهره‌برداری کرد. باتوجه به این تفاسیر، می‌توان راهکارهای زیر را برای احیا و توانمندسازی اجتماعی و اقتصادی این منطقه در محورهای زیر پیشنهاد داد:

اتوسعه زیرساخت‌های گردشگری:

✓ ایجاد و بهبود مراکز اقامتی و پذیرایی: ساخت مهمان‌سراها و اقامتگاه‌های بوم‌گردی باکیفیت بالا و امکانات رفاهی مناسب برای گردشگران.

به‌عنوان رویکردی جامع برای مواجهه با چالش‌هایی از جمله معضل بیکاری، نوسانات فصلی و کاهش تولیدات کشاورزی، تغییر اقلیم و مسئله خشکسالی، مهاجرت، کمبود امکانات و خدمات رفاهی سایر محدودیت‌ها محیطی و انسانی مورد توجه قرار گیرد؛ چرا که گردشگری به‌عنوان یک صنعت پویا و چندوجهی، نقش مهمی در احیا و توانمندسازی اقتصادی دارد و همواره به‌عنوان ابزاری بالقوه جهت توسعه اقتصادی در راستای احیا و توانمندسازی روستاها با توجه به کاهش فعالیت‌های زراعی و درآمد روستاییان در نظر گرفته شده است؛ بنابراین لازم است تا پیامدهای توسعه گردشگری پایدار از منظر احیا و توانمندسازی شناسایی، تحلیل و ارائه شود. باتوجه به نتایج حاصل از پژوهش، یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها نشان می‌دهد که گردشگری پایدار می‌تواند نقش مهمی در احیا و توانمندسازی اجتماعی و اقتصادی جوامع محلی ایفا کند. در مجموع ۱۲ مؤلفه اجتماعی و ۸ مؤلفه اقتصادی به‌عنوان اثرات و پیامدهای توسعه پایدار گردشگر از منظر احیا و توانمندسازی جوامع روستایی در منطقه مورد مطالعه شناسایی و به‌عنوان محورهای اصلی طبقه‌بندی شده‌اند که هر کدام به نحوی به بهبود شرایط اجتماعی و اقتصادی جوامع محلی کمک می‌کنند.

از منظر اقتصادی گردشگری می‌تواند به‌عنوان یک ابزار قدرتمند برای احیا و توانمندسازی اقتصادی عمل کند. ایجاد اشتغال و درآمد و کاهش فقر روستایی و توزیع عادلانه منافع، مهم‌ترین پیامدهای توسعه پایدار گردشگری به‌منظور احیا و توانمندسازی عنوان شده است. تشویق سرمایه‌گذاری و بهبود دسترسی به خدمات مالی، همگی نشان‌دهنده پتانسیل بالای این صنعت در بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی جوامع محلی هستند. توسعه و ترویج صنایع دستی و فعالیت‌های کارآفرینی می‌تواند به حفظ فرهنگ و سنت‌های محلی کمک کند. گردشگری پایدار به‌عنوان یک راهبرد نوین برای احیای نواحی روستایی، نقش مهمی در بهبود درآمد و رفاه ساکنان و افزایش کیفیت زندگی دارد. باتوجه به آسیب‌پذیری اقتصاد کشاورزی، این نوع گردشگری با تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی و جذب نیروی انسانی مازاد، می‌تواند به توسعه همه‌جانبه و پایدار روستاها کمک کند و به دلیل جذابیت‌های طبیعی و فرهنگی به‌عنوان یک فرصت مهم برای توسعه منابع طبیعی و فرهنگی نواحی روستایی در این منطقه در

- ✓ برگزاری دوره‌های آموزشی برای ساکنان محلی و افزایش آگاهی عمومی درباره مزایا و چالش‌های گردشگری پایدار.

ترویج گردشگری پایدار:

- ✓ حفظ منابع طبیعی و فرهنگی: ایجاد برنامه‌های حفاظتی برای منابع طبیعی و فرهنگی منطقه.
- ✓ توسعه گردشگری مسئولانه: ترویج گردشگری که به حفظ محیط زیست و فرهنگ محلی احترام بگذارد.
- ✓ ارائه تجربه‌های خاص و منحصر به فرد مانند شرکت در فعالیت‌های کشاورزی، صنایع دستی و آشپزی محلی.
- ✓ ایجاد تورهای گردشگری که شامل بازدید از جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی منطقه باشد.
- ✓ برگزاری نمایشگاه‌ها و کارگاه‌های آموزشی برای معرفی فرهنگ و هنر محلی.
- ✓ نمایش و فروش صنایع دستی و محصولات محلی.

توسعه کشاورزی پایدار:

- ✓ بهبود روش‌های کشاورزی: آموزش و ترویج روش‌های کشاورزی پایدار و بهره‌وری بالا.
- ✓ توسعه صنایع تبدیلی: ایجاد واحدهای فراوری محصولات کشاورزی برای افزایش ارزش افزوده.
- ✓ ایجاد برنامه‌های حفاظتی برای نگهداری از منابع طبیعی و محیط زیست.
- با اجرای این راهکارها، می‌توان به احیا و توانمندسازی اجتماعی و اقتصادی شهرستان طارم کمک کرد و از پتانسیل‌های بالای این منطقه به بهترین شکل بهره‌برداری نمود.

- ✓ بهبود زیرساخت‌های حمل و نقل: توسعه جاده‌ها و مسیرهای دسترسی به مناطق گردشگری و ایجاد سیستم حمل و نقل عمومی کارآمد.

- ✓ توسعه امکانات فراغتی: ایجاد پارک‌ها، مسیرهای پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری، و امکانات ورزشی و تفریحی.

تشویق سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری:

- ✓ ارائه تسهیلات مالی و اعتباری: فراهم کردن وام‌های کم‌بهره و تسهیلات مالی برای سرمایه‌گذاران در بخش گردشگری.
- ✓ جذب سرمایه‌گذاران خصوصی: ایجاد مشوق‌های مالیاتی و قانونی برای جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی.

توسعه و ترویج صنایع دستی و محصولات محلی:

- ✓ ایجاد بازارچه‌های محلی: برگزاری بازارچه‌های محلی برای فروش محصولات کشاورزی و صنایع دستی.
- ✓ برندسازی و بازاریابی: توسعه برندهای محلی و تبلیغات گسترده برای جذب گردشگران.
- ✓ استفاده از شبکه‌های اجتماعی و وبسایت‌ها برای معرفی جاذبه‌های روستایی.
- ✓ برگزاری جشنواره‌ها و رویدادهای محلی برای جذب توجه گردشگران.

آموزش و توانمندسازی جامعه محلی:

- ✓ برگزاری دوره‌های آموزشی: آموزش مهارت‌های مرتبط با گردشگری، مهمان‌نوازی، صنایع دستی و کارآفرینی.
- ✓ توانمندسازی زنان و جوانان: ایجاد برنامه‌های ویژه برای توانمندسازی زنان و جوانان در حوزه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی.

References

Abbasi, M., Sajjadi, Z., & Abdollahi, A. (2021). Explaining the process of developing rural tourism centers and assessing sustainability; Case study: Tourism centers of Drama and Chorzaq rural districts, Tarom conty. Journal of Tourism Planning and Development, 9(35), 63-

89. Retrieved from <https://www.magiran.com/paper/2257338>
Boley, B. B., & McGehee, N. G. (2014). Measuring empowerment: Developing and validating the Resident Empowerment through Tourism Scale (RETS). Tourism Management, 45, 85-94.

- doi:<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.04.003>
- Deng, A., Lu, J., & Zhao, Z. (2021). Rural destination revitalization in China: applying evolutionary economic geography in tourism governance. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 26(2), 215-230. doi:[10.1080/10941665.2020.1789682](https://doi.org/10.1080/10941665.2020.1789682)
- Duxbury, N., & Campbell, H. (2011). Developing and Revitalizing Rural Communities through Arts and Culture. *Small Cities Impr.*, 3, 111-122 .
- Eklund, L. (1999). From citizen participation towards community empowerment villages through rural tourism: A case study of Yuanjia Village, Shaanxi Province, China. *Tourism Management*, 63, 223-233. doi:<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.04.003>
- Hassan, T. H., Salem, A. E., & Abdelmoaty, M. A. (2022). Impact of Rural Tourism Development on Residents' Satisfaction with the Local Environment, Socio-Economy and Quality of Life in Al-Ahsa Region, Saudi Arabia. *Int J Environ Res Public Health*, 19(7). doi:[10.3390/ijerph19074410](https://doi.org/10.3390/ijerph19074410)
- Javan, F. and Amirentekhabi, S. (2025). Analyzing the Development Process of Local Food Tourism in Gilan Province: Pathways to Rural Sustainability and Overcoming Obstacles. *Village and Space Sustainable Development*, 6(2), 147-168. doi:[10.22077/vssd.2025.9259.1310](https://doi.org/10.22077/vssd.2025.9259.1310)
- Holland, J., Burian, M., & Dixey, L. (2003). Tourism in Poor Rural Areas Diversifying the product and expanding the benefits in rural Uganda and the Czech Republic .
- Karim, M. H., & Toulabent: Tampere University Press.
- Gao, J., & Wu, B. (2017). Revitalizing tradition
- i Nejad, M. (2022). Strategies for Revival of Agriculture In line with the Revitalization of rural areas. *SPACE ECONOMY & RURAL DEVELOPMENT*, 10(38), 17-42. Retrieved from <http://serd.khu.ac.ir/article-1-3766-fa.html>
- Kelfaoui, A., Rezzaz, M. A., & Kherrou, L. (2021). Revitalization of mountain rural tourism as a tool for sustainable local development in kabylie (Algeria), The case of yakouren municipality. *Geojournal of Tourism and Geosites*, 34, 112-125 .
- Liu, Y.-L., Chiang, J.-T., & Ko, P.-F. (2023). The benefits of tourism for rural community development. *Humanities and Social Sciences Communications*, 10(1), 137. doi:[10.1057/s41599-023-01610-4](https://doi.org/10.1057/s41599-023-01610-4)
- Liu, Y., & Li, Y. (2017). Revitalize the world's countryside. *Nature*, 548(7667), 275-277. doi:[10.1038/548275a](https://doi.org/10.1038/548275a)
- Liu, Y., Qiao, J., Xiao, J., Han, D., & Pan, T. (2022). Evaluation of the Effectiveness of Rural Revitalization and an Improvement Path: A Typical Old Revolutionary Cultural Area as an Example. *Int J Environ Res Public Health*, 19(20). doi:[10.3390/ijerph192013494](https://doi.org/10.3390/ijerph192013494)
- Javan, F. , Afrakhteh, H. and Riyahi, V. (2019). Spatial Analysis of Tourism Impacts on the Economy of Rural Areas (Case Study: Rezvanshahr County, Iran). *Journal of Research and Rural Planning*, 8(3), 133-150. doi: [10.22067/jrrp.v8i3.80895](https://doi.org/10.22067/jrrp.v8i3.80895)
- Javan, F. (2021). The Explantion of Tourism Benefits System Distribution Rezvanshahr Rural Area. *Village and Space Sustainable Development*, 2(2), 69-94. doi:[10.22077/vssd.2021.4838.1050](https://doi.org/10.22077/vssd.2021.4838.1050)
- López-Sanz, J. M., Penelas-Leguía, A., Gutiérrez-Rodríguez, P., & Cuesta-Valiño, P. (2021). Rural Tourism and the Sustainable Development Goals. A Study of the Variables That Most Influence the Behavior of the Tourist. *Frontiers in Psychology*, 12. doi:[10.3389/fpsyg.2021.722973](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.722973)
- Mahdavi, M., Ghadiri Masoom ,M., & Ghahremani, N. (2018). The effects of tourism on rural development through a survey of villagers in Darreh Kan and Sulqan. *Village and Development*, 11(2), 39-60. Retrieved from http://rvt.agri-peri.ac.ir/article_59266_942a48642051d3fdb2429b0322526ff8.pdf
- Narayan-Parker, D. (2005). Measuring empowerment: cross-disciplinary perspectives: World Bank Publications.
- Okech, R., Haghiri, M., George, B., George, B., & Korstanje, M. (2012). Rural tourism as a sustainable development alternative: an analysis with special reference to luanda, kenya. *Cultur: Revista de Cultura e Turismo*, 6, 36-54 .
- Rid, W., Ezeuduji, I. O., & Pröbstl-Haider, U. (2014). Segmentation by motivation for rural tourism activities in The Gambia. *Tourism Management*, 40, 102-116. doi:<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2013.05.006>
- Rifkin, S. B. (2003). A framework linking community empowerment and health equity: it is a matter of CHOICE. *Journal of health, population and nutrition*, 168-180 .

- Roknuddin Eftekhari, A. (2010). Rural Development Management (Theoretical Foundations): Samt (in Persian).
- Samman, E., & Santos, M. (2009). Agency and Empowerment: A review of concepts, indicators and empirical evidence .
- Steiner, A., & Fan, S. (2019). Rural revitalization: Tapping into new opportunities. In 2019 Global food policy report. Chapter 2, Pp. 16-25. In Rural revitalization: Tapping into new opportunities. In 2019 Global food policy report. Chapter 2, Pp. 16-25. Washington, DC: International Food Policy Research Institute (IFPRI).
- Tjilen, A .P., Hesty Tambayong Fitriani, Albertus Yosep Maturan, Samel Watina Ririhena, and Fenty Y. Manuhutu. . (2019). "Participation in Empowering Women and the Potential of the Local Community Economy, a Case Study in Merauke Regency, Papua Province.". International Journal of Mechanical Engineering and Technology (IJMET), 9(12), pp. 167–176 .
- Widawski, K., Krzemińska, A., Zaręba, A., & Dzikowska, A. (2023). A Sustainable Approach to Tourism Development in Rural Areas: The Example of Poland. Agriculture, 13(10), 2028. Retrieved from <https://www.mdpi.com/2077-0472/13/10/2028>
- Wondirad, A., Kebete, Y., & Li, Y. (2021). Culinary tourism as a driver of regional economic development and socio-cultural revitalization: Evidence from Amhara National Regional State, Ethiopia. Journal of Destination Marketing & Management, 19, 100482. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2020.100482>
- Yang, J., Yang, R., Chen, M.-H., Su, C.-H., Zhi, Y., & Xi, J. (2021). Effects of rural revitalization on rural tourism. Journal of Hospitality and Tourism Management, 47, 35-45. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2021.02.008>
- Zhuang, X., Li, Z., Zheng, R., Na, S., & Zhou, Y. (2021). Research on the Efficiency and Improvement of Rural Development in China: Based on Two-Stage Network SBM Model. Sustainability, 13(5), 2914. Retrieved from <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/5/2914>